

Quickscan voor leermiddelen

Haal meer uit je leermiddel

Als leraar ben jij de regisseur van het leerproces. Het leermiddel (handboek, online leermiddelen, eigen cursus) kan jouw script zijn, maar jij bepaalt de uiteindelijke uitvoering. Om de kwaliteit van dit script te bewaken, is er een overkoepelend kwaliteitskader ontwikkeld dat op twee manieren wordt ontsloten: via een leeswijzer voor beoordeelaars en een quickscan voor leerkrachten. Daar waar de beoordelaarsversie van het kwaliteitskader dient voor een uitgebreide objectieve toetsing van leermiddelen op 32 specifieke items, is deze quickscan vertaald naar een praktisch kompas voor jouw dagelijkse lespraktijk.

We volgen hierin de chronologische flow van jouw onderwijspraktijk: van het stevig neerzetten van je doelen (Fase 1) tot het activeren van diepgaand leren (Fase 2), en het bewaken van je eigen ondersteuning (Fase 3).

Waarom deze quickscan?

Het doel van deze tool is om je een eerste helder beeld te geven van de kwaliteiten van je leermiddel. De quickscan is opgevat als een zelfreflectie-instrument dat je helpt om snel te identificeren waar je leermiddel sterk in is. Door deze kwaliteiten expliciet te herkennen, kun je ze optimaal benutten en gericht inzetten om het leerproces van je leerlingen te versterken.

Tegelijkertijd fungeert de tool als een diagnose-instrument voor die punten waar het leermiddel minder goed scoort. De rechterkolom van deze quickscan biedt je een aantal didactische suggesties en tips om deze hiaten in de klas op te vangen.

Hoe ga je met deze quickscan aan de slag?

De quickscan volgt de logica van je lespraktijk. Van voorbereiding tot uitvoering tot evaluatie.

- 1 Diagnose** – Kijk naar je leermiddel.
Neem (een deel van) het leermiddel waarmee je aan de slag wil gaan. Scan het materiaal aan de hand van de kernvragen.
- 2 Actie** – Wat doe ik?
Scoort je leermiddel minder sterk op een punt in de quickscan? De rechterkolom geeft je een concrete didactische suggestie om dit in de klas op te vangen.

Onthoud. De acties die je in de rechterkolom vindt, zijn **suggesties, geen voorschriften**. Door inzicht te krijgen in de sterke en minder sterke punten van een leermiddel, kun je het materiaal bewuster en effectiever inzetten in je lespraktijk. Misschien kies jij wel voor een andere, onderbouwde aanpak die beter aansluit bij jouw specifieke leerlingengroep of jouw eigen stijl van lesgeven.

Wil je graag meer inspiratie? De leidraden en toolboxen op de website van Leerpunt bieden heel wat evidence-informed methoden om jou te helpen in de klas. Zie deze quickscan dus niet als een checklist die ‘af’ moet zijn, maar als **inspiratiebron die uitnodigt tot diepere reflectie en professionele dialoog**. Het doel is niet om je werkdruk te verhogen, maar om je **didactische blik te verscherpen**.

Focus op doel, inhoud en structuur

Staat het huis stevig?

In deze eerste fase leg je het fundament van je lessenreeks. Je onderzoekt of het leermiddel een **stevige basis** biedt door te kijken naar de helderheid van de leerdoelen en de wetenschappelijke correctheid van de inhoud. Het doel is om te bepalen of het leermiddel logisch is opgebouwd en of jij als ‘regisseur’ voldoende ruimte hebt om flexibel met de leerstof om te gaan, bijvoorbeeld door een duidelijk onderscheid te maken tussen de verplichte minimumdoelen en extra uitbreiding.

De quickscan fungeert hierbij als een diagnose-instrument: je kijkt kritisch of je als leraar voldoende regie kunt houden over het materiaal. Je onderzoekt of er een duidelijk onderscheid is tussen de essentiële minimumdoelen en de extra uitbreidingsleerstof, zodat je weet waar de prioriteiten liggen.

Wanneer het leermiddel hier minder op inzet, suggereert de tool enkele mogelijke handvatten om in te grijpen. Denk aan het visueel maken van leerdoelen in de klas of het zelf herschikken van de volgorde van de leerstof om de logica te herstellen.

Doel en visie

- Weten de leerlingen en ikzelf duidelijk waar we naartoe werken?
- Zijn de lesdoelen helder en dekkend voor de leer(plan)doelen?
- Wordt duidelijk waarom voor deze aanpak gekozen is?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Onduidelijke focus? Maak het leerdoel visueel in de klas. “Na deze les(senreeks) kunnen jullie...” zodat leerlingen duidelijk zien wat ze moeten kennen en kunnen aan het einde van de rit.

Basis versus uitbreiding

- Zie ik in één oogopslag welke delen de minimumdoelen behandelen en welke leerstof uitbreiding is?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Neem een markeerstift om aan te duiden in de inhoudsopgave wat de ‘must-haves’ zijn (minimumdoelen) en wat de ‘nice-to-haves’ zijn (uitbreiding/verdieping).

Structuur en flexibiliteit

- Voorziet mijn leermiddel een logische opbouw?
- Kan ik als leerkracht flexibel schuiven met onderdelen zonder de draad te verliezen?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Te rigide of te chaotisch? Maak zelf een selectie. Durf te schrappen of de volgorde aan te passen en leg aan je leerlingen uit waarom je dit doet (advance organizer).

Voorkennis

- Haakt de (nieuwe) leerstof in op wat ze al kennen?
- Wordt er expliciet verwezen naar eerdere lessen of kennis?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Start in de kring met een concreet voorwerp om aan te haken bij wat de kleuters al weten.

Correctheid

- Zijn de feiten die aan bod komen in het leermiddel juist, foutloos en actueel?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Verouderd voorbeeld gevonden? Grijp dit aan als leermoment en laat de leerlingen redeneren waarom dit nu anders is.

Fase 2

Focus op didactiek, taal, denken en differentiatie

Het leerproces: komen de leerlingen écht tot leren?

In de tweede fase verschuift de aandacht naar het **leerproces van de leerling**: komen zij door dit middel echt tot leren? Je screent hier of het taalgebruik een drempel vormt dan wel een hefboom is voor begrip, en of de opdrachten leerlingen aanzetten tot diepe verwerking en kritisch denken in plaats van enkel reproductie. Ook de visuele ondersteuning en het aanleren van effectieve studiemethoden ('leren leren') staan in deze fase centraal.

Daarnaast wordt er gekeken naar de mate van diepe verwerking en de transfer naar levensechte contexten. De leeswijzer helpt je te bepalen of er voldoende aandacht is voor 'leren leren' en of beeld en tekst elkaar functioneel ondersteunen om de cognitieve belasting te beheersen.

Indien uit de diagnose blijkt dat een leermiddel minder inzet op didactiek, biedt de quickscan een suggestie zoals het toevoegen van rijke, authentieke teksten. Zo zet je jouw expertise in om het leermiddel naar een hoger didactisch niveau te tillen.

Taal en begrippen

- Is de taal een drempel of een hefboom?
- Is de taal rijk maar helder?
- Worden nieuwe begrippen steeds goed geïntroduceerd? (scaffolding)

JA DEELS NEEN

Suggestie

Te moeilijke tekst? Doe aan pre-teaching van de kernbegrippen. Investeer in leesstrategieën om leerlingen zelf handvatten te geven om met complexe teksten aan de slag te gaan.
Te arm taalgebruik? Voeg zelf uitdagende woorden toe aan een voorleesverhaal. Inspiratie kan je o.a. vinden op www.rijketeksten.org

Diepe verwerking

- Worden de leerlingen actief aan het denken gezet?
- Vraagt het materiaal om analyse en mening (hogere orde denken)?
- Wordt interactie gestimuleerd?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Veel invuloefeningen? Vraag mondeling door. Stel open waarom-vragen om kinderen te laten redeneren, start een klasdebat of laat leerlingen de leerstof aan elkaar uitleggen (peer teaching).

Transfer en variatie

- Zijn de oefeningen gevarieerd en zetten ze de leerlingen aan om de kennis toe te passen in levensechte contexten (transfer)?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Breng een casus uit de actualiteit in de klas en laat ze de theorie daarop toepassen.

Leren leren

- Leren de leerlingen hoe ze moeten studeren?
- Geeft het boek tips over hoe ze hun studiemethode moeten aanpakken?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Voorziet het leermiddel geen studeertips? Modelleer als leraar hardop hoe ze dit het best kunnen aanpakken. Maak bijvoorbeeld samen een schema of verwijst terug naar de leerdoelstellingen in het begin van de les.
Tip: Raadpleeg de toolbox 'Metacognitie en zelfregulerend leren' van Leerpunt

Vormgeving en media

- Ondersteunen tekst en beeld elkaar op een functionele manier?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Geef in je instructie expliciet mee waar ze moeten naar kijken.

De basis

- Wordt de basisleerstof op verschillende manieren uitgelegd?
- Is er remediëring voorzien voor wie de minimumdoelen niet haalt?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Geen vangnet? Voorzie verlengde instructie voor een kleine groep, extra oefentijd of een stappenplan voor de essentiële oefeningen.
Tip: Check de leidraad 'Differentiatie' van Leerpunt voor lessuggesties omtrent binnenklasdifferentiatie.

Uitdaging

- Is er materiaal voor verbreding/verdieping dat verder gaat dan de basisleerstof en wordt dit duidelijk aangegeven?
- Gaat het om echte verdieping in plaats van alleen 'meer werk'?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Veel invuloefeningen? Vraag mondeling door ('waarom?'), start een klasdebat of laat leerlingen de leerstof aan elkaar uitleggen (peer teaching).

Toegankelijkheid

- Worden stereotypen vermeden?
- Is het materiaal digitaal/fysiek toegankelijk voor leerlingen met specifieke noden?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Breng een casus uit de actualiteit in de klas en laat ze de theorie daarop toepassen.

Focus op ondersteuning

Word ik als leraar voldoende ondersteund?

In de laatste fase staat jouw eigen ondersteuning als professional centraal. Je evalueert of het leermiddel je daadwerkelijk inspireert met evidence-informed tips en gevarieerde werkvormen. Een goed leermiddel moet jou als leraar ontlasten door suggesties te bieden die jouw didactische blik verscherpen.

Daarnaast is er aandacht voor evaluatie en herhaling: biedt het leermiddel voldoende kansen om tussentijds te checken waar leerlingen staan en keert de leerstof op een slimme manier terug? Dit helpt om het leerproces op de lange termijn te bewaken.

Ontbreken deze elementen, dan nodigt de quickscan uit tot professionele dialoog met collega's om 'good practices' uit te wisselen.

Fase 3: Focus op ondersteuning

Didactische tips

- Geeft de lerarenhandleiding suggesties voor werkvormen, didactiek en evidence-informed lesgeven?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Kale handleiding? Ga in dialoog met vakcollega's. Wissel ideeën uit over good practices, en houd steeds je concrete klascontext in het achterhoofd.

Evaluatie en feedback

- Biedt het leermiddel tools om leerlingen (formatief en/of summatief) te evalueren?
- Kan ik tussentijds checken waar mijn leerlingen staan voor ik verder opbouw?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Wel toetsen voorhanden, maar geen tussentijdse checks? Gebruik wisbordjes of een digitale tool (mentimeter, exit ticket...) om halverwege of aan het eind van de les te checken of iedereen mee is. Tip: Check het stappenplan voor formatief handelen in de leidraad 'Feedback' van Leerpunt.

Gespreide herhaling

- Komt de leerstof later in het boek nog terug?

JA DEELS NEEN

Suggestie

Geen herhaling voorzien? Laat thema's uit eerdere weken terugkomen, bied regelmatig afwisselende en/of geïntegreerde herhalingsmomenten aan.

Verwijzing naar de items van het kwaliteitskader

Deze quickscan is gebaseerd op het kwaliteitskader voor leermiddelen, ontwikkeld door Leerpunt. Je kan het wetenschappelijk onderbouwde kader met de drie kwaliteitscriteria [hier](#) raadplegen.

De fases van deze quickscan komen overeen met de volgende kwaliteitscriteria van het kwaliteitskader:

- **Kwaliteitscriterium 1 (curriculum en inhoud):** doelen (IT1, IT2, IT4), uitbreiding (IT3), correctheid en actualiteit (IT5, IT6), transfer (IT7) zitten allemaal in fase 1 en fase 2.
- **Kwaliteitscriterium 2 (leerprocessen):** taal (IT8), lay-out en multimedia (IT9, IT10), structuur en opbouw (IT11, IT12), voorkennis (IT13), flexibiliteit (IT14), herhaling (IT15, IT16), begrippen (IT17), variatie en diepgang (IT18, IT19, IT20), interactie (IT21), strategieën (IT22), monitoring (IT23). Deze zijn verdeeld over fase 1, 2 en 3. Verdieping (IT24, IT25), diversiteit (IT26), toegankelijkheid/UDL (IT27) zijn verwerkt in fase 2.
- **Kwaliteitscriterium 3 (ondersteuning leraar):** visie (IT28), keuzes en didactiek (IT29, IT30, IT31), evaluatie (IT32). Deze zitten in fase 3 (en deels fase 1 bij visie).

COLOFON

De auteurs bedanken van harte de tientallen leraren, directies, onderzoekers, en alle betrokkenen bij de totstandkoming van het kwaliteitskader voor leermiddelen.

Auteurs

Lore Bellemans
Heleen Bourdeaud’hui
Vanessa Denon
Hannes Develter

Expertgroep

Filip Moons (voorzitter) – Universiteit Utrecht
Kim Bellens – Thomas More/Evara, Scholencluster
Tessenderlo-Leopoldsburg
Heleen Rijckaert – Taalunie
Anne Luc Van der Vegt – Nationaal Kennisinstituut
Onderwijsonderzoek Nederland

Gelieve te verwijzen naar deze publicatie als

Leerpunt (2026). *Quickscan bij het kwaliteitskader voor leermiddelen*. Stichting Leerpunt.

Creative Commons Licentie

Naamsvermelding-NietCommercieel (CC BY-NC)
Deze licentie staat ieder toe dit werk te downloaden, hergebruiken, herpubliceren, delen met anderen, afgeleide werken te maken en er verder op te werken zolang dit gebeurt met een correcte naamsvermelding en dit voor niet-commerciële doeleinden wordt gebruikt.

Datum van publicatie

Februari 2026

Vormgeving & lay-out

Leerpunt

Koning Albert II-laan 15 bus 917, 1210 Brussel
info@leerpunt.be, www.leerpunt.be
09 396 71 48

Met steun van de Vlaamse overheid

leerpunt.be